

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף קמו

ואמר ר' יהושע בן לוי כל ימי עני וכו': רבי יהושע בן לוי מקשה על הפסוק "כל ימי עני רעים" והרי לעני יש שבתות וימים טובים! ומתרץ על פי דברי שמואל שישינוי וסת' כלומר שינוי הרגלי האכילה זו תחילת המחלה. כמו עני שכל השבוע הוא אוכל פת במלח ובשבת הוא אוכל בשר ודגים.

כתיב בספר בן סירא וכו': בן סירא הוסיף על הפסוק במשלי, שלא רק ימיו של העני רעים אלא גם הלילות שלו. מכיון שאין לו כסף לקנות בית בראש ההר הוא קונה אותו בתחתית ההר, ומאידיך אין לו כסף לקנות כרם בתחתית ההר והוא קונה אותה בראש ההר. כתוצאה מכך כל הגשם הדולף מהגגות שמעליו יורד אליו, ומאידיך כל הזיבול שהוא משקיע בכרמו יורד לכרמים שתחתיו.

משנה: השולח סבלונות לבית חמיו וכו': היה נהוג בזמנם שלמחרת הקידושין החתן שולח לבית חמיו מתנות של תכשיטים ומאכלים ושתייה, והחתן אוכל עם המשפחה של חמיו 'סעודת חתן'. אם החתן שלח מתנות בסכום עצום ולאחר מכן התחרט ורוצה לגרש את הכלה, או שהוא מת ויורשיו רוצים לגבות בחזרה את המתנות. אם החתן אכל בבית חמיו אפילו רק בשווי של דינר, הסבלונות אינן חוזרות. כי בגלל השמחה שאכל ושמח עמהם הוא מחל על המתנות. (אמנם בגמרא יתבאר שכל זה דוקא בסבלונות העשויים להתבלות כגון אוכל ושתייה).

שלה סבלונות מרובין וכו': אם הוא שלח סבלונות ואמר במפורש שהוא נותן אותם על דעת שתביא אותם ל'בית בעלה' כלומר לדירה שלהם אחר החתונה, ולאחר מכן הוא מגרש אותה, הסבלונות חוזרים אליו. אבל אם אמר שהוא נותן אותם על דעת שתשתמש בהם בבית הוריה, הם לא חוזרים. המשנה אומרת שבדרך כלל השולח סבלונות מרובים מפרש שהם ל'בית בעלה', ואילו הנותן סבלונות מועטים מפרש שהם ל'בית אביה'. אבל השולח בסתם בלי לפרש כלום, דינו כנ"ל שאם אכל בבית חמיו בשווי דינר הם לא חוזרים.

גמרא: אמר רבא דוקא דינר אבל פחות מדינר לא: דוקא אם החתן אכל בשווי דינר, הסבלונות אינם חוזרים. הגמרא מקשה על כך פשיטא שהרי זה כתוב במפורש במשנה! ומתרתת היינו חושבים שהמשנה רק נקטה 'אורחא דמלתא' שהרגילות לאכול מנה בשווי דינר (וכמו שלמדנו לעיל 'עד זוזא אכלי בכרסיה'), אבל הוא הדין אפילו פחות מדינר. על כך משמיע לנו רבא שדוקא דינר.

אכל תנן, שתה מאי? הוא תנן, שלוחו מאי? שם תנן, שגר לו מאי? הגמרא שואלת שלוש שאלות. א. במשנה כתוב שאם החתן 'אכל שם סעודת חתן'. האם דוקא אכל ולא שתה? האם דוקא כשהוא בעצמו אכל ולא כששלח שליח לתת את הסבלונות והשליח אכל? והאם דוקא כשהחתן אכל בבית של הכלה ולא כששלחו לו את האוכל מהסעודה ואכל אותו בביתו?

תא שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל מעשה באדם אחד וכו': החתן שלח לבית חמיו משלוח עצום של סבלונות, והוא רכב על הסוס, ומרוב השמחה הוא שתה את הכוס מים חמים שנתנו לו כשהוא רוכב על החמור, והוא מת. את המקרה הזה שאל רבי אחא לפני חכמים והם אמרו לו שסבלונות 'העשויים להתבלות' כגון מאכלים נשירים אצל משפחת הכלה, אבל סבלונות ש'אין עשויים להתבלות' כגון תכשיטים חוזרים בחזרה למשפחת החתן.

שמע מינה אפילו שתה: מהסיפור הזה אנו לומדים תשובה לשאלה ששאלנו האם דוקא אכל או אפילו שתה? כי כאן הוא רק שתה ובכל אופן הסבלונות אינם חוזרים.

שמעת מינה אפילו פחות מדינר: לכאורה אנו לומדים מכאן דבר נוסף, שאפילו אם החתן אכל פחות משווה דינר הסבלונות לא חוזרים. שהרי הוא שתה רק כוס מים חמים. ואם כן קשה על רבא שאמר דוקא כשאכל בשווי דינר הם לא חוזרים!

דחיי: אמר רב אשי מאן לימא לן דלא שחקי ליה מרגניתא דשויה אלפא זוזי ואשקיה? מי אמר לנו שלא השקו אותו בכוס שהכניסו לתוכה אבקת יהלום טחון ששווה אלף זוז? (מנהג השרים היה לשתות משקה כזה לרפואה).

שמעת מינה אפילו שגרו לו: לכאורה לומדים מכאן שאפילו אם שלחו לו את המאכל ואכלו מחוץ לבית חמיו הסבלונות חוזרים. שהרי הוא שתה את הכוס מחוץ לבית חמיו.

דחיי: דלמא כל פתח בית חמיו כבית חמיו דמי: יתכן ופתח הבית נחשב כמו הבית עצמו.

איבעיא להו מהו שישלש שבח סבלונות מהו וכו': במקרה שהסבלונות אמורים לחזור לחתן. מה הדין אם בינתיים הם השביחו בבית הכלה, כגון ששלח להם כבשים והם ילדו וולדות. למי שייך השבח? האם מכיון שאם הסבלונות נמצאים כמות שהם בבית הכלה, הם חוזרים כמות שהם לחתן, אם כן בעצם הסבלונות שייכים לו והם השביחו ברשותו. או מכיון שאם הם יאבדו או יגנבו הורי הכלה יצטרכו לשלם את שוויים, אם כן הם בעצם שייכים להם והשביחו ברשותם.

בעי רבא סבלונות העשוין ליבלות ולא בלו מהו: כאמור סבלונות העשוים להיבלות אינם אמורים לחזור לחתן. אבל מה הדין אם לבסוף הם לא בלו. האם כשמחזירים את הסבלונות שלא בלים מחזירים גם אותם, או לא?

תא שמע וזו הלכה העלה וכו': מדברי חכמים 'סבלונות העשוין ליבלות אין נגבין' משמע לכאורה שאפילו שהם לא בלו, עצם העובדה שהם עשוים להיבלות מספיקה שהם לא יחזרו.

דחייה: לא, **דבלו:** מדובר שהם כן בלו.

תא שמע סבלונות מועטין שתשתמש בהן והיא בבית אביה אין נגבין: מברייתא זו מוכח שאפילו אם הם לא בלו אינם חוזרים. שהרי כתוב שהוא נותן אותם כדי שתשתמש בהם בבית חמיה.

דחייה: **תרגמה רבא בייבא וסבכתא:** מדובר כאן בצעיפים וקישוטי שיער של נשים, שהבעל לא מקפיד עליהם ונותן אותם במתנה גמורה בכל מקרה.

אמר רב יהודה אמר רב - מעשה באדם אחד ששגר לבית חמיו יין חדש ושמן חדש וכלי פשתן חדש בעצרת. שאלה: מאי קא משמע לן?

תירוץ: איבעית אימא השיבותא דארץ ישראל קמ"ל: שבחג שבועות יש כבר תוצרת של יין שמן ופשתן.

תירוץ נוסף: ואיבעית אימא דאי טעין טענתיה טענה: במקרה שהוא שלח את הסבלונות בחג שבועות, ולאחר מכן הוא רוצה להתגרש והסבלונות חוזרים, והוא טוען שהוא שלח להם יין ושמן חדש. טענתו מתקבלת ואנו לא אומרים שהוא שקרן.

אמר רב יהודה אמר רב - מעשה באדם אחד שאמרו לו אשתו תותרנית היא: שאין לה חוש ריח. והוא קידש אותה על מנת שאין לה מום. והדין הוא שאם הוא מצא בה מום היא מתגרשת בלי לקבל כתובה. והוא רצה לבדוק אותה האם

באמת היא לא מריחה. הוא נכנס איתה לחורבה ליד הגליל, לקח תמרה והחביא אותה בחיקו ואמר לה 'ריח צנון אני מריח בגליל'. והיא אמרה לו 'מי יתן לי מהתמרים של יריחו ואני אוכל אותם'. כלומר אני מריחה ריח של תמר ולא ריח של צנון. ואז נפלה עליה החורבה והיא מתה.

בא הבעל לבית דין וטען שהוא יורש אותה. אמרו חכמים הואיל ולא נכנס אחריה אלא לבודקה כדי לגרש אותה, והוא לא הספיק להתפייס איתה, הוא אינו יורשה.

*

למדנו במשנה - סבלונות מועטין שתשתמש בהן בבית אביה:

יטיב רבין סבא קמיה דרב פפא, ויטיב וקאמר: בין שמתה היא, ובין שמת הוא, או שהבעל חזר בו, הסבלונות ששלח חוזרים אליו, וזה דווקא בסבלונות שאינם עשויים ליבלות, אבל מאכל ומשתה לא חוזר, כיון שהם עשויים ליבלות. וכל זה דוקא אם אכל בבית חמיו.

הדרא בה איהי: אבל אם היא זאת שרוצה לבטל את הארוסין, עליה להחזיר אפילו אגודת ירק שזהו דבר מועט והוא עשוי ליבלות, כי על דעת זה הוא לא מוחל.

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: היא לא צריכה להחזיר את כל השווי של האוכל שאכלה, אלא דמי בשר בזול, כיון שאם היתה יודעת שצריכה להחזיר לא היתה מוציאה סכום כל כך גדול, אבל דמי בשר בזול צריכה לשלם.

שאלה: **עד כמה בזול?** כמה זה 'דמי בשר בזול'?

תשובה: **עד תילתא:** עד שליש פחות מהשווי של המאכל, דהיינו שהיא צריכה לשלם שווי של שני שליש ממה שאכלה, וזה נקרא דמי בשר בזול.

משנה: **שכיב מרע** שכתב את כל נכסיו לאחרים, אם הוא השאיר לעצמו קרקע כל שהוא, מתנתו קיימת ואינו יכול לחזור בו אם יבריא, כיון שבכך שהוא השאיר לעצמו קרקע כל שהוא הוא מראה בזה שהוא לא נתן לו את המתנה על דעת שימות, אלא סתם נתן לו מתנה כמו אדם בריא שנותן מתנה.

אבל אם הוא לא השאיר לעצמו קרקע כל שהוא, סימן שהוא נתן את המתנה רק על דעת שימות, שהרי אם הוא היה סבור שהוא יחיה, הוא לא היה נותן את כל רכושו במתנה ולא משאיר לעצמו כלום, ולכן אם הוא הבריא אין מתנתו קיימת והוא יכול לחזור בו.

גמרא: **מאן תנא דאזלין בתר אומדנא וכו':** כלומר ממשנתנו עולה שהולכים אחר אומדן דעתו של אדם, שבמקרה שהוא לא השאיר לעצמו כלום אנו אומדים את דעתו שהוא נתן את נכסיו במתנה גמורה רק על דעת שהוא ימות, ואם הוא יבריא הוא יוכל לחזור בו, למרות שהוא לא פירש שעל דעת כן הוא נותן את המתנה. הגמ' שואלת, מי הוא התנא הסובר שהולכים אחר אומדן הדעת?

אמר רב נחמן, רבי שמעון בן מנסיא היא! דתניא: וכפי שלמדנו בברייתא - אדם שכתב את כל נכסיו במתנה לאחרים לפי שהיה סבור שבנו מת, ולבסוף התברר שבנו חי, לדעת רבי שמעון בן מנסיא אין מתנתו מתנה למרות הוא לא אמר במפורש שהוא נותן את המתנה רק בגלל שבנו מת, אך בכל אופן אומדן הדעת אומר שזו הסיבה שהוא נתן את נכסיו לאחרים ולא שמר אותם לבנו, ולכן כשבא בנו המתנה בטלה. נמצא שהולכים אחר אומדן הדעת!

רב ששת אמר, ר' שמעון שזורי היא! דתניא דתנן: וכפי שלמדנו במשנה במס' גיטין - בראשונה היו אומרים, אדם היוצא להריגה שאמר 'כתבו גט לאשתי', אפילו שלא ציווה אותם לתת לה את הגט כותבים ונותנים לה אותו, משום שמחמת בהילותו הוא לא דייק בלשונו, אך בוודאי זו היתה כוונתו. אח"כ הוסיפו לדין זה גם את המפרש לים ואת היוצא בשיירה למדבר שאמר 'כתבו גט לאשתי'. רבי שמעון שזורי אומר גם שכיב מרע דינו כנ"ל. ע"כ המשנה שם. נמצא שלדעת רבי שמעון שזורי הולכים אחר אומדן הדעת. [באמת גם לדעת חכמים החולקים על ר"ש שזורי הולכים אחר אומדן הדעת, אלא שכוונת רב ששת לר"ש שזורי ומחלוקתו].

שאלה: ורב נחמן מאי טעמא לא מוקים לה כרבי שמעון שזורי? מדוע רב נחמן אמר שזה כדעת רבי שמעון בן מנסיא ולא כדעת ר' שמעון שזורי?

תשובה: שאני התם: לפי שבמשנה במס' גיטין מדובר שהוא אמר 'כתבו גט לאשתי', ובהכרח שהוא התכוון שהוא רוצה שיתנו לה את הגט כדי לגרשה בו! שאם לא כן, לאיזה צורך הוא אמר שיכתבו לה גט?

שאלה: ורב ששת מ"ט לא מוקים לה כרבי שמעון בן מנסיא?

תשובה: אומדנא דמוכח שאני: שם לגבי אדם ששמע שבנו מת, זהו 'אומדנא דמוכח', כלומר הרי כל זמן שבנו היה חי הוא לא נתן את כל נכסיו במתנה למישהו אחר, ורק לאחר שהוא שמע שבנו מת אז הוא נתן, וא"כ הדבר מוכיח באופן ברור ביותר שרק בגלל שהוא חשב שבנו מת לכן הוא נתן את המתנה, אבל לגבי שכיב

מרע אין זה ברור שהוא נתן את המתנה מחמת שחשב שהוא הולך למות, שהרי רוב החולים חוזרים לחיים.

